

DOI 10.57589/srl.v70i1.4002

UDK 274:930.85(497.4)"15"

Kozma Ahačič

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

kozma.ahacic@zrc-sazu.si

NOVE NAJDBE SLOVENSКИH PROTESTANTIK 16. STOLETJA IN PREGLED TRENUTNEGA STANJA (1550–1575)

Prispevek kot prvi v vrsti dveh prinaša pregled že znanih in nedavno na novo evidentiranih nahajališč posameznih del slovenskih protestantskih piscev iz časovnega obdobja od 1550 do 1575. Temu je dodan povzemalni pregled faksimilov, reprintov in drugih izdaj teh del skupaj z informacijo o njihovi digitalni dostopnosti. Temeljni namen prispevka je vzpodbuditi nadaljnje evidentiranje izvodov že znanih del, morda pa tudi odkritje kakega od treh zaenkrat izgubljenih del slovenskih protestantskih piscev.

Ključne besede: slovenski jezik, bibliografija, 16. stoletje, Primož Trubar, Jurij Dalmatin, Adam Bohorič, Sebastijan Krelj

This article (the first in a series of two) summarizes previously known and newly documented works by Slovenian Protestant writers created between 1550 and 1575. In addition, there is an overview of facsimiles, reprints, and other editions of these works, accompanied by information on their digital availability. The essential purpose of this article is to stimulate further documentation of copies of works already known, along with the potential discovery of any of the three works by Slovenian Protestant writers that are currently considered lost.

Keywords: Slovenian, bibliography, sixteenth century, Primož Trubar, Jurij Dalmatin, Adam Bohorič, Sebastijan Krelj

Prispevek¹ prinaša pregled trenutnega stanja vseh znanih in evidentiranih izvodov posameznih del slovenskih protestantskih piscev od leta 1550 do 1575. V naslednji številki revije mu bo sledil pregled od leta 1576 do 1603. Zadnji takšen pregled je opravil Branko Berčič (1968: 152–268), ki prinaša tudi natančne opise posameznih knjig. Pri raziskavah za monografijo o knjigah slovenskih protestantskih piscev (Ahačič 2021) smo našli večje število novih izvodov, pa tudi spremenjeni status nekaterih starejših izvodov, zato Berčičev pregled ponavljamo v skrajšani obliki s poudarkom na novem. Na druge vire opozarjamo sproti.

Vsako delo je uvedeno z zapovrstno številko (glede na rekonstruiran vrstni red izdaje), navedbo avtorja, posodobljenega (ali prevedenega) naslova in leta izida knjige. Sledi oznaka dela v spletnem seznamu VD 16 (*Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts*), za podpičjem še oznaka opisa dela v pregledu Branka Berčiča (1968). Z manjšimi črkami je naveden izvorni naslov posameznega dela (po potrebi tudi naslovi knjig, ki bi jih lahko pogojno šteli kot samostojne bibliografske enote) ter predstavitev naslova v sodobno slovenščino. Vsa

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa P6-0038, ki ga financira ARRS.

nahajališča so označena z nazivom knjižnice, mestom in s signaturo. Na novodkrite izvode je posebej opozorjeno. Na kratko je opisan tudi obseg posamezne knjige in navedeno število natisnjenih izvodov (kjer je znano).

Tem podatkom sledi navedba vseh faksimilov, reprintov, študijskih izdaj, spletnih izdaj in spletnih strani, na katerih so dostopne fotografije posamezne knjige.

Od Berčiča dalje je bilo sistematično zbiranje tovrstnih podatkov manj intenzivno. Informacije o posameznih izvodih in dopolnitve informacij o nahajališčih so bile precej razpršene (prim. Ahačič 2013; Jonatan Vinkler v Zbranih delih; Glavan 1999, 2008; Weismann 1972, 2014; in posamično drugod, zlasti v navedenih reprintih in faksimilnih izdajah), povsem mogoče je, da smo tudi v našem pregledu spregledali kako navedbo novega izvoda v nam neznani literaturi. Prednost našega pregleda je čas, ko smo ga opravljali: digitalizacija najrazličnejših katalogov in bibliografij nam je omogočila lažji vpogled v trenutno stanje po svetu, poleg tega pa tudi iskanje neustrezno vpisanih knjig, ki jih v nedigitaliziranih katalogih ni bilo mogoče najti. Nekaj informacij smo dobili tudi ob direktni komunikaciji s posameznimi ustanovami. Skupaj smo našli 27 izvodov, ki so bili doslej raziskovalcem slovenike 16. stoletja neznani (temu lahko prištejemo še tri izvode, ki smo jih našli leta 2013).

Ob tem opozarjamo na tri dela, ki jih še vedno iščemo. To so: *Elementale Labacense in Nomenclatura trium linguarum, Latinae, Germanicae et Sclavonicae* Adama Bohoriča iz sedemdesetih let,² *Formula concordiae* Primoža Trubarja iz leta 1581 (Rupel 1962: 213; Berčič §40) ter katoliški katekizem *Compendium catechismi catholici in Slavonica lingua*, ki ga je leta 1574 izdal Lenart Pachernecker.³

Dela so navedena po kronološkem redu izhajanja, kakor ga je bilo mogoče rekonstruirati (Ahačič 2021).

1. Primož Trubar: Katekizem, Schwäbisch Hall, 1550 (VD16 T 2097, T 2104; Berčič §2)

Catechismus In der Windischenn Sprach, sambt einer kürtzen Außlegung in gefäng weiß. Item die Litanai vnd ein predig vom rechten Glauben, gefelt, durch Philopatridum Illiricum. Anu kratku Poduuzhene fkatерim vřaki zhlouik more vnebu pryti. [Katekizem v slovenskem jeziku s kratko razlago v obliki pesmi. Prav tako litanije in pridiga o pravi veri. Sestavil slovenski/slovanski domoljub. Kratek nauk, s pomočjo katerega lahko vsak človek pride v nebesa.]

Katekizem je ohranjen v enem samem izvodu v Österreichische Nationalbibliothek⁴ na Dunaju (18.Z.44). Natisnjen je v dvanajsterki in vezan skupaj z abecednikom iz let 1550 in 1555. Knjiga obsega skupaj z naslovnim listom 260 strani. Izšli so trije reprinti

² Edini izvod je bil izgubljen na začetku 20. stoletja (Kidrič 1924: 128–30); Berčič §35.

³ Trubar, št. 24 v tem pregledu, str. I (A2a); Berčič §24.

⁴ Poimenovanj knjižnic v tem prispevku izjemoma ne prevajamo. Za to sta dva razloga: pri manj znanih knjižnicah bi lahko prihajalo do zamenjav; ob navedbi originalnega naziva ob vsakokratnem prevodu bi postalo besedilo težko berljivo.

(1935, brez spremne besede; 1997, brez spremne besede; 2000, spremna beseda Janko Kos), delni faksimile (1970, spremna beseda po poglavju iz knjige Mirka Rupla: *Primož Trubar*), popolni faksimile (2000, spremni besedi Matjaž Kmecl in Martin Žnideršič), izdaja v *Zbranih delih 1* (2002, spremna beseda Igor Grdina in Fanika Krajnc Vrečko) in diplomatični prepis s prevodom v sodobno slovenščino (2009, prevod Vinko Ošlak, uredil in spremno besedo napisal Kozma Ahačič). Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16. Pesmi iz *Katekizma* so ponatiskovali v vseh nadaljnjih izdajah protestantskih pesmaric v 16. stoletju (1563, 1567, 1574, 1579, 1584 in 1595).

2. Primož Trubar: Abecednik in mali katekizem, Schwäbisch Hall, 1550 (VD16 T 2096; Berčič §3)

Abecedarium vnd der klein Catechifmus In der Windifchen Sprach. Ane Buquice, is tih fe ty Mladi inu preprofti Slouenci mogo lahko vkratkim zhaflu brati nauuzhiti, Vtih fo tudi ty veghy ftuki te kerfzhanke Vere inu ane Molytue, te fo prepifane od aniga Peryatila vfeh Slouenzou. [Abecednik in mali katekizem v slovenskem jeziku. Knjižica, iz katere se lahko mladi in neuki Slovenci zlahka in v kratkem času naučijo brati. V njej so tudi poglavitni nauki krščanske vere in molitve – te je prepisal neki prijatelj vseh Slovencev.]

Abecednik je ohranjen v enem samem izvodu v Österreichische Nationalbibliothek pod signaturo 18.Z.44 (gl. 1). Knjižica obsega skupaj z naslovnico 27 tiskanih in tri prazne strani, natisnjena je v dvanajsterki. Izšli so reprint (1966, spremna beseda Branko Berčič), popolni faksimile (2000, spremni besedi Matjaž Kmecl in Martin Žnideršič), izdaja v *Zbranih delih 1* (2002, spremna beseda Igor Grdina in Fanika Krajnc Vrečko) in diplomatični prepis s prevodom v sodobno slovenščino (2008, prevod in spremna beseda Kozma Ahačič). Slike ohranjenega izvoda so dostopne na spletu,⁵ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

3. Primož Trubar: Ta evangeli svetiga Matevža, Tübingen [= Reutlingen], 1555 (VD16 B 4901; Berčič §6)

TA EVANGELI SVETIGA MATEVSHA, SDAI PERVIZH VTA Slouenski Iefig preobernen. EVANGELIVM D. N. IESV Chrifti, Authore Matthaeo. nunc primum uerfum in linguam Schlaucam. [Evangelijsv. Mateja, zdaj prvič preveden v slovenski jezik.]

Knjiga je ohranjena v petih izvodih, in sicer so bili doslej znani izvodi v Stadtbibliothek v Schaffhausnu (signatura K St 2), v Österreichische Nationalbibliothek na Dunaju (BE. 1. V. 46) in v Zentralbibliothek v Zürichu (Bibl. 252), na novo pa smo našli še izvoda v Universitätsbibliothek v Frankfurtu ob Majni (Ms var oct. 2) in v Herzog-August-Bibliothek v Wolfenbüttlu (Bibel-S. 1093 [719 Th. qu.]). Skupaj z naslovnico obsega 184 strani v osmerki. *Ta evangeli svetiga Matevža* je doživel več ponatisov. Prirejenega je že Trubar vključil v *Ta prvi dejl tiga Noviga testamenta* (1557) in v *Ta celi Novi testament* (1581–82). Izšli so dva reprinta (1993, spremna beseda Mihael Glavan; 2006, v zbirki *Biblia Slavica* s knjigo komentarjev) in izdaja v *Zbranih delih*

⁵ <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ZE4UEJL0>.

12 (2007, spremne besede Klaudija Sedar, Geza Filo in Jonatan Vinkler). Frankfurtški⁶ in dunajski⁷ izvod sta dostopna na spletu, prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

4. Primož Trubar: Katekizem, Tübingen [= Reutlingen], 1555 (VD16 T 2107; Berčič §5)

CATECHISMVS. Vslouenskim Iefiku fano kratko fastopno Islago. Inu ene Molytue tar Nauuki Boshy. Vfeti is zhiiftiga fuetiga piifma. [Katekizem v slovenskem jeziku s kratko in razumljivo razlago in molitve ter božji nauki, vzeti iz čistega Svetega pisma.]

Katekizem je ohranjen v dveh izvodih: v dunajski narodni knjižnici Österreichische Nationalbibliothek pod signaturo 31.X.45 in Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani pod signaturo 97994. *Katekizem* je najstarejša Trubarjeva knjiga, ki jo hranimo tudi v Sloveniji. Ljubljanski izvod je skrbno restavriran (1992) in je ena najlepših, hkrati pa tudi najmanjših Trubarjevih knjig v Narodni in univerzitetni knjižnici. Knjiga obsega 204 strani (102 lista) v šestnajsterki. Izšli so popolni faksimile (1992, spremna beseda Mihael Glavan), reprint tega natisa (1999) in izdaja v *Zbranih delih 1* (2002, spremna beseda Igor Grdina in Fanika Krajnc Vrečko). Ljubljanski izvod je dostopen na spletu,⁸ prepis besedila pa v Korpusu 16.

5. Primož Trubar: Abecednik, Tübingen [= Reutlingen], 1555 (VD16 T 2098; Berčič §4)

ABECEDARIVM. ENE BVQVICE, is katerih fe ti mladi inu preprofti Slouenci, mogo lahko tar hitru brati inu piifati nauuzhiti. [Abecednik. Knjižica, iz katere se lahko mladi in neuki Slovenci zlahka in hitro naučijo brati in pisati.]

Abecednik je ohranjen v enem samem izvodu, privezanem h *Katekizmu* (1550) in *Abecedniku* (1550), pod signaturo 18.Z.44/Adl. 2 v Österreichische Nationalbibliothek (gl. 1). Knjižica obsega 15 strani (8 listov) v osmerki. Delo je izšlo v reprintu (1959, spremna beseda Mirko Rupel), v faksimilu (2000, spremna beseda Matjaž Kmecl in Martin Žnideršič) in v izdaji v *Zbranih delih 1* (2002, spremna beseda Igor Grdina in Fanika Krajnc Vrečko). Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

6. Peter Pavel Vergerij in Primož Trubar: Ena molitov tih krščnikov, Tübingen [= Reutlingen?], 1555 (VD16 V 674; Berčič §7)

ENA MOLITOV TIH KERSzhenikou, kir fo fa volo te praue Vere Viefufa Cristufa, pregnani. ORATIONE DE PERfeguitati, e forufciti per lo Euangelio, e per Giefu Crifto. [= Molitev kristjanov, ki so preganjani zaradi prave vere v Jezusa Kristusa.]

Knjižica je ohranjena v štirih izvodih: v Österreichische Nationalbibliothek (B.E. 2.R.62(5)) na Dunaju, v Bibliotheca Nazionale di S. Marco (Misc. 1944.7 b) v Benetkah, v knjižnici Herzog-August-Bibliothek v Wolfenbüttlu, na novo pa smo našli še izvod Stadtbibliothek v Frankfurtu ob Majni (Ms. var. oct. 2/4). Knjiga obsega skupaj z

⁶ <http://sammlungen.ub.uni-frankfurt.de/urn:urn:nbn:de:hebis:30:2-336270>.

⁷ <http://data.onb.ac.at/rep/10B0B382>, <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-7YJJAOL2>

⁸ <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-YWVVRXRL>.

naslovnico in dvema nepotiskanima stranema 16 strani v osmerki. Prepis slovenskega prevoda molitve je bil objavljen v *Zbranih delih* 4 (2006, spremna beseda Jonatan Vinkler). Frankfurtski in dunajski izvod sta dostopna na spletu,⁹ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

7. Primož Trubar: Ta prvi dejl tiga Noviga testamenta, Tübingen, 1557 (VD16 B 4580; Berčič §8)

»Nemška« različica knjige:

TA PERVI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA, VTIM SO VSI SHTYRI EVANGELISTI INV TV DIANE tih Iogrou, ſdai peruizh vta Slouenski Iefik, Skufi Primosha Truberia fueiftu preobemen. KAR IE VEZH PER TIM, INV kadai ta drugi Deil bode dokonan, tebi ta druga ftran Letiga papyria pouei. [Prvi del Nove zaveze, v njem so vsi ſtirje evangelisti in Apostolska dela, v slovenſčino ga je prvič zvesto prevedel Primož Trubar. Kaj ſe obsega knjiga in kdaj bo dokončan drugi del, ti pove druga stran tega lista.]

»Slovenska« različica knjige:

TA PERVI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA, VTIM SO VSI SHTYRI EVANGELISTI inu Diane tih Iogrou, ſdai Peruizh uta Slouenski Iefik, Skufi Primosha Truberia, fueiftu preobemen. PER TIM IMASH, OD SPRED en kratig Nauuk, kai vſe S. Piſmu uſebi derſhi, Ta Kolendar, Inu eno dolgo Predguor, Vti ſe faftopnu vuzhe vſi potrebni Articuli oli Shtuki te kerszhanske Vere, Inu poſle na konzuz, eno kratko Poſtillo. [Prvi del Nove zaveze, v njem so vsi ſtirje evangelisti in Apostolska dela, v slovenſčino ga je prvič zvesto prevedel Primož Trubar. Ob tem ſtoji ſpredaj kratek nauk, kaj obsega Sveto pismo, koledar, in dolgi predgovor, v katerem je razumljiv nauk o vseh biſtvenih členih krſčanske vere; na koncu pa je dodana kratka poſtila.]

Vsebovane knjige:

Ta slovenski koledar, Tübingen, 1557

TA SLOVENSKI KOLENDAR KIR VSELEI TERPI, Inu ena Tabla per nim, Ta kaſhe inu prauſi Try inu Sedemdellet Leit naprei, Kakou Nedelski Puſhtab bode vſaku Leitu, Kuliku Nedel inu Dni od Boſſhyza do Puſta. Eni Raimi, ty prauio, kadai bode dobru Vreme, Vſake Quatri, Ta dalſhi dan, Ta kratſhi Nuzh. Kadai ſe Leitu, Syma, Spomlat inu Ieſſen fezheno, Kuliku ie Dni venim Leitu, Kuliku ie Leit kar ta Sueit ſtoy. En Regiſhter, ta prauſi, Kuliku ie Bucqui inu Capitolou vſiga S. Piſma, koku ſe uſake Bucque Bukouski inu Slouenski imenuio, kratku inu dolgu. Piſſheio. [Slovenski koledar, ki velja za vse čaſe, in ob njem tabela, ki kaſe za 73 let vnaprej, katera nedeljska črka velja za poſamezno leto, koliko nedelj in dni je od boſiča do puſta. Rime, ki pravijo, kdaj bo dobro vreme, kdaj ſo kvatre, najdaljſi dan, najkrajſa noč, kdaj ſe začnejo poletje, zima, pomlad in jeſen, koliko dni je v enem letu, koliko let obſtaja ta ſvet. Seznam, iz katerega je razvidno, koliko je knjig in poglavij v Svetem piſmu, kako ſe vsaka knjiga imenuje v latinſčini in v slovenſčini ter kako ſe piſejo kratko in dolgo.]

Ena dolga predgovor, Tübingen, 1557

TIGA NOVIGA TESTAMENTA ENA DOLGA PREDGVVOR. VTI SO TY NER POTREBNISHI INV pridniſhi Articuli oli shtuki te kerszhanske Vere, Inu kateri ſliſhio hprauimu

⁹ <http://sammlungen.ub.uni-frankfurt.de/urn:urn:nbn:de:hebis:30:2-336304>, <http://data.onb.ac.at/rep/10B2194D>.

faftopu vřiga S. Pifma, fueiftu inu faftopnu Islosheni, skufi Primosha Truberia Crainza. [Dolgi predgovor v Novo zavezo. V njem so natančno in razumljivo razloženi najpomembnejši in najkorporistnejši artikuli ali člani krščanske vere, ki pomagajo k pravilnemu razumevanju celotnega Svetega pisma. Zvesto in razumljivo jih je razložil Primož Trubar Kranjec.]

En regiřter, ena kratka postila, Tübingen, 1558

EN REGISHTER, TA KASHE, KEI TY NEDELSKI INV TIH DRVGIH PRASNIKOU Euangelij, vřim Nouim Teřtamentu, ře imαιο iskati inu naiti. Per tim ie tudi ena kratka Pořtilla, Vři ře prau, kateri Nauuki inu Troshti vřakim Euangeliju řufeb, ře imαιο nerbule řamerkati inu ohraniti. [Seznam, ki kaže, kje v Novi zavezi najdemo nedeljske in druge praznične evangelije. Ob njem je tudi kratka postila, v kateri razlagamo, na katere nauke in tolažbe v vsakem posamičnem evangeliju moramo biti najbolj pozorni in si jih moramo zapomniti.]

Knjigo imamo danes v osemnajstih izvodih, ki pa so zelo različno ohranjeni in dostopni. Podatek, da imajo v določeni knjižnici izvod te knjige, tako ne zadostuje, če řelimo videti knjigo v celoti. Izvod s signaturo 88137 iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani na primer vsebuje le nekaj izredno poškodovanih listov. Dodaten problem je, da je knjiga strukturirana na naćin, ki zmede ře tako izkuřenega bibliotekarja, in da je izřla v dveh različicah. Najboljši izhodiřni izvod hranijo v dunajski narodni knjižnici Österreichische Nationalbibliothek (BE. 9. Q. 33(1)), manj poškodovani izvod v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani ima signaturo R 292964. Ostali preverjeni izvodi so: Ptuj: knjižnica minoritskega samostana, Basel: Öffentliche Bibliothek der Universität (F G VII 35), Dunaj: Institut für Slawistik (A Dr 1), London: The British Museum (C. 110. e. 6), München: Bayerische Staatsbibliothek (B. rel. 4 O) in Universitätsbibliothek (4° Bibl. 1000), Gradec: Universitätsbibliothek (Teol II 310), Neuchâtel: Bibliothèque des pasteurs, Schaffhausen: Stadtbibliothek (Z A 929). Nепreverjeni izvodi se po bibliotećnih zaznamkih nahajajo ře na naslednjih mestih: Berlin: Deutsche Staatsbibliothek, Dresden: Sächsische Landesbibliothek, Erlangen: Universitätsbibliothek (novoodkriti izvod: Thl. II 56; Ahaćić 2013: 553), Gradec: Steiermärkische Landesbibliothek, Regensburg: Staatliche Bibliothek in Franćiskanski samostan Nazarje. Poleg erlangenskega smo našli ře dva izvoda: prvega hrani The Morgan Library and Museum v New Yorku (E1 04 A, prvi lastnik v 16. stoletju je bil »Philip Jacob Raunichar«), drugega pa University Library v Cambridgeu (Young.119). Knjiga je natisnjena v osmerki.

Posamezni deli imajo naslednji obseg: besedilo slovenske različice uvodnih strani z naslovnico obsega 8 strani (na 4 listih); besedilo nemške različice uvodnih strani z naslovnico obsega 24 strani (na 12 listih); prevod svetopisemskih knjig obsega 431 strani (na 216 listih); *Slovenski kolendar* obsega 16 strani (na 8 listih); *Ena dolga predgovor* obsega 197 strani (na 98 listih), *En regiřter* obsega 255 strani (na 128 listih). Skupni obseg celotnega dela, vseh knjig je torej 931 strani (na 466 listih). Popravljeni prevod svetopisemskih besedil iz te knjige je ře Trubar vključil v svojo izdajo *Ta celi novi Testament* (1581–82). Leta 1986 je izřel reprint *Ene dolge predgovori* (spremna beseda Jože Rajhman), leta 1957 in 1986 faksimile *Tiga slovenskiga kolendarja* (spremni besedi Mirko Rupel in Bogomir Gerlanc), delo pa je bilo objavljeno tudi v *Zbranih*

delih 3 in 6–8 (spremne besede Jonatan Vinkler in Fanika Krajnc Vrečko). Dunajski izvod je dostopen na spletu,¹⁰ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

8. Primož Trubar: Ta drugi dejl tiga Noviga testamta, Tübingen, 1560 (VD 16 B 4581;¹¹ Berčič §9)

TA DRVGI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMTA, VTIM BOSH IMEL VSE LISTY INV PISma tih Iogrou, Skratkimi inu Saltopnimi Islagami, Sdai Peruizh is mnogeterih Iefikou, vta Slouenski, skufi Primosha Truberia Crainza, fueiftu preobernen. [Drugi del Nove zaveze, v njem boš imel vsa pisma apostolov s kratkimi in razumljivimi razlagami – zdaj prvič v zvestem prevodu Primoža Trubarja Kranjca iz mnogih jezikov v slovenščino.]

Knjigo hranijo Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani (R 10064, R I 85345), Študijska knjižnica Celje, minoritski samostan na Ptuju (4758), The British Library v Londonu (C. 110. e. 6), Universitätsbibliothek v Münchnu (0014/W 4 Bibl. 999^a) in Österreichische Nationalbibliothek na Dunaju (BE.9.Q.33*(.2)). Knjiga obsega 91 strani (46 listov). Natisnjena je v osmerki v tiskarni Ulricha Morharta. Popravljeni prevod svetopisemskih besedil iz te knjige je že Trubar vključil v *Ta celi novi testamnt* (1581–82). Izšli so faksimile (1998, spremna beseda Mihael Glavan), reprint (2006, v zbirki *Biblia Slavica* s knjigo komentarjev) in izdaja v *Zbranih delih* 13 (2018, spremna beseda Jonatan Vinkler). Ljubljanski in dunajski izvod sta dostopna na spletu,¹² prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

9. Primož Trubar: Svetiga Pavla ta dva listi, Tübingen, 1561 (VD16 B 5048; Berčič §10)

SVETIGA PAVLA TA DVA LISTY HTIM CORINTARIEM, INV TA HTIM GALAtariem, Sdai peruizh is mnogeterih Iefikou vta Slouenski fueiftu tolmazheni, Inu kratku tar faftopnu Islofzheni. SKVSI PRIMOSHA Truberia Crainza. [Pismi svetega Pavla Korinčanom in pisimo Galačanom, prvič iz mnogih jezikov v slovenščino prevedel in kratko ter razumljivo razložil Primož Trubar Kranjec.]

Knjiga je ohranjena v štirih izvodih, nobeden od njih pa ni popoln. Hranijo jih minoritski samostan na Ptuju, frančiškanski samostan v Nazarjah, The British Library v Londonu (C. 110. e. 6) in Institut für Slawistik na Dunaju (najmanj ohranjen izvod). Knjiga obsega 131 strani (66 listov). Natisnjena je v osmerki v tiskarni Ulricha Morharta. Popravljeni prevod svetopisemskih besedil iz te knjige je že Trubar vključil v delo *Ta celi Novi testamnt* (1581–82). Izšla sta reprint (2006, v zbirki *Biblia Slavica* s knjigo komentarjev) in izdaja v *Zbranih delih* 13 (2018, spremna beseda Jonatan Vinkler). Digitalna kopija rekonstruiranega idealnega izvoda je dostopna na spletu,¹³ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

¹⁰ <http://data.onb.ac.at/rep/109D8853>.

¹¹ Napačen vpis.

¹² <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ206151305> in <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-CA4THIKL>.

¹³ <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-30HX1RC1>.

10. Primož Trubar: Seznam in kratek povzetek vsebine vseh slovenskih knjig, Tübingen, 1561 (VD16 ZV 25709; Berčič §11)

Regifter vnd summarischer Inhalt/ aller der Windtlicßen Bücher/ die von Primo Trubaro/ biß auff diß 1561. Jar in Truck geben feind/ Vnd jetzundt züm andern/ in der Crobotifchen Sprach mit zweylerley Crobotifchen Gefchriefften/ nämlich/ mit Glagolla vnd Cirulitza/ werden getruckt/ (dife Sprach vnnd Büchftaben/ brauchen auch die Türcken) darbey ift ein Vorred/ die zeigt an/ warumb difer Elenchus oder Regifter getruckt fey/ vnd was hernach/ in gemelten Sprachen weiter verdolmecht vnnd getruckt werden foll. [Seznam in kratek povzetek vsebine vseh slovenskih knjig, ki jih je do leta 1561 dal natisniti Primož Trubar, in teh, ki se sedaj ponovno tiskajo v hrvaškem jeziku v dveh hrvaških pisavah, namreč v glagolici in cirilici (ta jezik in pisavo uporabljajo tudi v Turčiji). V uvodu je predgovor, ki pove, zakaj je bil ta elenchus ali popis natisnjen ter kaj bo v navedenih jezikih pozneje še prevedeno in natisnjeno.]¹⁴

Edini doslej evidentirani izvod dela hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani (signatura R 6716). Manjka mu zadnji list, ki je nadomeščen s prepisom iz izvornika.

Knjiga obsega 23 strani (12 listov). Natisnjena je v osmerki v tiskarni Ulricha Morharta. Leta 1997 je izšel faksimile (spremna beseda Martin Žnideršič in Mihael Glavan), knjiga pa je dostopna tudi na spletu.¹⁵

11. Primož Trubar: Artikuli oli dejli te prave, stare vere krščanske, Tübingen, 1562 (VD16 C 4796, C 4800; Berčič §12)

ARTICVLI OLI DEILI, TE PRAVE STARE VERE KERSZHANSKE, IS S. PYSma poredu poštauleni inu kratku faftopnu Islosheni. Kateri fo tudi taku, utim 1530. leitu, nashimu Ner-miloftiushimu Gofpudi Ceflaryu Carolu tiga Imena Petimuh, ranicimu. Inu potle utim 1552. leitu, timu Concilyu Vtrienti, od enih uelikih Nembshkih Vyudou, Meift inu Pridigarieu, naprei polosheni inu dani, Sdai peruizh is Latinskiga inu Nembshkiga Iefyka, uta Slouenski fueiftu Iftolmazheni. Odfpreda uti Slouenski Predguuori fe prau, katera Vera ie, od S. Troyce poštaulena, ta ner prauishi inu nerftarishi. skuñ. Primosha Truberia Crainza. [Articuli ali nauki prave, stare krščanske vere, urejeni na podlagi Svetega pisma in kratko ter razumljivo razloženi; leta 1530 so jih veliki nemški vojvode, mesta in pridigarji predložili našemu rajnkemu najmilostlivejšemu gospodu cesarju Karlu, petemu s tem imenom, nato pa še leta 1552 koncilu v Tridentu; zdaj jih je prvič iz latinskega in nemškega jezika prevedel v slovenščino Primož Trubar Kranjec, spredaj pa je v slovenskem predgovoru razloženo, katero vero je postavila Sveta Trojica kot najbolj pravo in najstarejšo.]

Artikuli so ohranjeni v več izvodih, med katerimi je najlepši pred kratkim odkriti izvod iz mestnega arhiva v Memmingenu, ki ima v lesorezu na platnicah ohranjeno tudi nepoškodovano originalno pozlato. Druge izvode hranijo na naslednjih mestih: Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani (R 18290), Bayerische Staatsbibliothek v Münchnu (VD16 C 4800), Öffentliche Bibliothek der Universität v Baslu (F N X 11), Státní vědecká knihovna v Olomoucu (35.357), Universitätsbibliothek v Tübingenu (Gc 93. 4⁰ R), Stadtbibliothek v Ulmu (2053), Österreichische Nationalbibliothek na

¹⁴ Prevedel Edvard Vrečko (2011). Prevod »popis« smo spremenili zaradi tradicije v našem seznamu nazaj v »seznam«.

¹⁵ <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-IP5GZIHU>.

Dunaju (31. W. 30) in v Herzog-August-Bibliothek v Wolfenbüttlu (224. 8 Theol.). Knjiga obsega 227 strani (114 listov).¹⁶ Natisnjena je v osmerki v tiskarni Ulricha Morharta, naklada je bila 1000 izvodov (Elze 1894: 50). Kritična izdaja je bila objavljena v *Zbranih delih* 3 (2005, spremna beseda Jonatan Vinkler), delo pa je dostopno tudi na spletu.¹⁷ Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

12. Matija Klombner in Jurij Juričič (ur.): Ene duhovne pejsni, Tübingen, 1563 (VD16 ZV 26348; Berčič §13)

Avtorji: Primož Trubar, Jurij Juričič, Hans Klombner, Lukež Klinc, Gašper Rokavec, Sebastijan Krelj (?) in anonimni

ENE DVHOVNE PEISNI, KATERE SO SKVSI PRIMOSHA TRVBERIA VTA flauenski yeřik iftolmazhene, inu vshe feday kdrugimu maly drukane. Sa leteimi ye tudi en drugi deil Kerřzhanskih peifni. [Duhovne pesmi, ki jih je v slovenščino prevedel Primož Trubar in so zdaj že drugič natisnjene. Za temi je še drugi del krščanskih pesmi.]

Pesmarica je ohranjena v petih izvodih, od katerih so dosedanji pregledi upoštevali izhode v Öffentliche Bibliothek der Universität v Baslu (X E XI 29), Sächsische Landesbibliothek v Dresdnu (Lit. Slav. 122), Universitätsbibliothek v Tübingenu (Gi 170. 8° R) in Zentralbibliothek v Zürichu (III 209), pri pripravi monografije pa smo našli še manj znan izvod, ki ga hrani Slovenská národná knižnica v Martinu na Slovaškem (IE 10392).¹⁸

Knjiga obsega 206 strani (104 liste). Natisnjena je v dvanajsterki v tiskarni Ulricha Morharta, naklada je bila 1000 izvodov.¹⁹ Prepis pesmarice je bil objavljen v *Zbranih delih* 4 (2006, urednik zbirke Igor Grdina, spremna beseda Jonatan Vinkler) in v Korpusu 16.

13. Primož Trubar: Cerkovna ordninga, Tübingen, 1564 (VD16 ZV 29698; Berčič §14)

Cerkovna ordninga [Cerkveni red]

Ohranjena sta dva izvoda. Prvega hrani Vatikanska apostolska knjižnica v Rimu (Pal. IV 1215), odkrit je bil leta 1971, drugega pa mestni arhiv v Memmingenu, odkrit je bil leta 2013. Prej je za edinega dolgo veljal izvod, ki ga je našel v Kraljevski javni knjižnici v Dresdnu v Nemčiji Theodor Elze.²⁰ Dresdenski izvod je bil izvrstno popisan, ni pa bil fotografiran. Ko je bil ob bombardiranju Dresdna med 2. svetovno vojno uničen ali izgubljen, *Cerkovna ordninga* raziskovalcem ni bila več na razpolago. Knjiga obsega 352 strani (176 listov). Natisnjena je v osmerki v tiskarni Ulricha Morharta. Kritična izdaja je bila objavljena v *Zbranih delih* 3 (2005, spremna beseda Jonatan

¹⁶ Dvakrat se ponovi oznaka strani 79, zato bi bil izračun na podlagi oznak strani napačen.

¹⁷ https://stadtarchiv.memmingen.de/blaetterkataloge/index.html?catalog=Stadtarchiv/Trubar-Articuli_1562,https://daten.digitale-sammlungen.de/~db/0007/bsb00078189/images/.

¹⁸ Vendar o njem že Vorndran 1977: 71.

¹⁹ Dular 2002: 71.

²⁰ Elze 1894, 1896.

Vinkler), sledila je kritična izdaja z diplomatičnim prepisom ter predstavitev v sodobno slovenščino (2014, spremna beseda Kozma Ahačič), izšla sta delni faksimile (Trofenik in Weismann, 1973) in transkribirana izdaja izbranih odlomkov (Šega in Drolc, 1975). Knjiga je dostopna na spletu²¹ in v Korpusu 16.

14. Primož Trubar: Ta celi psalter Davidov, Tübingen, 1566 (VD 16 B 3401; Berčič §15)

Ta Celi Pfalter Daudidou, VTIM SO VSI SHLAHT VISSOKI BOSHY Nauuki, Troshiti, Prytेशi, Prerokouane, Te Iefufeue inu nega Suede Cerque, Molytue, Proshne, Huale inu Sahuale, &c. Sdai peruizh vta Slouenski Iefik Iftolmazhen, inu kratku faptopnu Ifloshen, skufi PRIMOSHA TRVBERIA. Crainza. [Celotni Davidov psalter, v katerem so raznovrstni visoki božji nauki, tolažbe, opozorila, prerokovanja ter Jezusove in njegove svete Cerkve molitve, prošnje, hvalnice in zahvale itd.; v slovenski jezik ga je zdaj prvič prevedel in kratko ter razumljivo razložil Primož Trubar Kranjec.]

Knjiga je ohranjena v dvanajstih izvodih, od katerih tri hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani (najlepši je R 0 97934, po nekaj uvodnih in vmesnih strani manjka izvodoma R 0 10027 in R 0 97998). Sicer knjigo hranijo še Semeniška knjižnica v Ljubljani (b IV 13), Öffentliche Bibliothek der Universität v Baslu (F N P IX 56), Univerzitetna knjižnica v Bratislavi (XVIII G 190), Universitätsbibliothek v Greifswaldu (Br 191), Státní vědecká knihovna v Olomoucu (158), Württembergische Landesbibliothek v Stuttgartu (B slowen. 156601), Herzog-August-Bibliothek v Wolfenbüttlu (1222.70 Theol.) in Zentralbibliothek v Zürichu (Gal VIII bis 96), poleg tega pa smo našli še neevidentiran izvod v knjižnici Univerze v Tartuju v Estoniji (Bergm 255).²² Knjiga obsega 572 strani (288 listov). Natisnjena je v dvanajsterki v tiskarni Ulricha Morharta. Kritična izdaja je bila objavljena v *Zbranih delih 5* (2009, spremna beseda Jonatan Vinkler), izšel pa je tudi reprint (2006, v zbirki *Biblia Slavica* s knjigo komentarjev). Digitalna kopija rekonstruiranega idealnega izvoda in stuttgartski izvod sta dostopna na spletu,²³ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

15. Primož Trubar: Abecedarium oli tablica, Tübingen, 1566 (VD 16 T 2099; Berčič §16)

ABECEDARIVM, OLI TABLIZA, IS KATERE fe vfaki more lahu inu vkratkim, brati inu piffati nauzhiti. [Abecednik ali tablica, iz katere se vsak zlahka in hitro nauči brati in pisati.]

Edini izvod je ohranjen v Universitätsbibliothek v Schaffhausnu (Z A 151), uvezan med *Ta celi katehizmus* (1567) in *Eno duhovsko pejsen zubper Turke* (1567). Knjižica obsega 15 strani (8 listov). Natisnjena je v dvanajsterki v tiskarni Ulricha Morharta. Izšla sta faksimile (1965, spremna beseda Branko Berčič) in izdaja v *Zbranih delih 1* (2002, spremna beseda Igor Grdina in Fanika Krajnc Vrečko). Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

²¹ <https://stadtarchiv.memmingen.de/bestaende/trubar.html>.

²² https://www.ester.ee/record=b4065124*est.

²³ <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-774BL5NN>, <http://digital.wlb-stuttgart.de/purl/bsz353372714>.

16. Sebastijan Krelj: Otročja biblija, Regensburg, 1566 (VD 16 O 1450; Berčič §17)

OTROZHIA BIBLIA. Ein Handtbüchlein/ Darum ift vnnter anderm der Catechismus Von fünfferlei sprachen. [Otroška biblija. Priročna knjižica, ki med drugim vsebuje katekizem v petih jezikih.]

Knjiga je ohranjena v dveh izvodih: v vatikanski knjižnici v Rimu (21838) in v The British Library v Londonu (C. 53. b. 26). Slovenski biografski leksikon (Logar 1932) omenja še izvod iz Ulma, ki pa ga nismo našli in ga tam tudi skoraj zagotovo ni (več). Knjiga obsega 126 strani (64 listov). Natisnjena je v osmerki v tiskarni Hansa Burgerja. Reprint je izšel leta 1987 (spremna beseda Martina Orožen in Bogomil Gerlanc). Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

17. Primož Trubar: Ta celi katehizmus, Tübingen, 1567 (VD16 T 2110; Berčič §18)

TA CELI CATEHISMVS, SKRATKO SASTOPNO ISLAGO VZHETERtyzh, skuŕi Primosha Truberia, iftolmazhen, inu ŕdai Slouenski inu Nemshki vkupe drukan. Is tiga fe ty Mladi, vŕe shtuke te prauē stare Kerfzhanske Vere, inu ta Nemshki Iefyk, mogo nauuzhyti. [Celotni katekizem s kratko in razumljivo razlago, v četrtem prevodu Primoža Trubarja, zdaj natisnjen skupaj v slovenščini in nemščini. Iz njega se lahko mladi naučijo naukov prave, stare krščanske vere in nemškega jezika.]

Knjižica je ohranjena v dveh evidentiranih izvodih: v Stadtbibliothek v Schaffhausnu (Z A 15) in Kungliga Bibliotek v Stockholmu, še en izvod v Deutsche Staatsbibliothek v Berlinu (Libri impr. rari oct. 327) pa je bil uničen v vojni. Knjižica obsega 31 strani (16 listov). Natisnjena je v dvanajsterki v tiskarni Ulricha Morharta. Delo je izšlo v *Zbranih delih 2* (2003, spremna beseda Fanika Krajnc Vrečko). Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

18. Primož Trubar: Svetiga Pavla listuvi, Tübingen, 1567 (VD16 B 5115; Berčič §19)

SVETIGA PAVLA LYSTVVI, HTIM EFESERIEM, FILIPERIEM, COLOSSERIEM, TESSALONIHERIEM, Timoteu, Titu inu Filemonu, piŕfani, ŕdai peruizh vta Slouenski Iefyk tolmazheni, inu kratku faŕtopnu iflosheni, skuŕi Primosha Truberia Crainza. [Pisma svetega Pavla, pisana Efežanom, Filipljanom, Kološanom, Tesaloničanom, Timoteju, Titu in Filemonu; zdaj prvič prevedel v slovenski jezik in kratko ter razumljivo razložil Primož Trubar Kranjec.]

Knjiga je ohranjena v petih izvodih, od katerih niso vsi popolni. Dobro je ohranjen izvod v Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek v Göttingenu (8° Bibl. II, 5217), izvod iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani pa obsega zgolj nekaj poškodovanih fragmentov (R 85295). Dostopni izvod hrani tudi The British Library v Londonu (C. 110. e. 6), medtem ko izvodov iz Staatliche Bibliothek v Regensburgu in z Inštituta za slavistiko na Dunaju, ki jih omenja starejša literatura (Berčič 1968: 193), nismo našli.

Knjiga obsega 172 strani (88 listov). Natisnjena je v osmerki v tiskarni Ulricha Morharta.

Popravljeni prevod svetopisemskih besedil iz te knjige je že Trubar vključil v *Ta celi Novi testament* iz let 1581–82. Izšla sta reprint (2006, v zbirki *Biblia Slavica* s knjigo komentarjev) in izdaja v *Zbranih delih* 13 (2018, komentarji in spremna beseda Jonatan Vinkler). Fotografije fragmentov iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani so dostopne na spletu,²⁴ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

19. Primož Trubar: Ena duhovska pejsen zubper Turke, Tübingen, 1567 (VD16 T 2100; Berčič §20)

ENA DVHOVSKA PEISSEN SVBPER TVRKE INV VSE SOVRASHnike te Cerque Boshye: Enu opominane Hpokuri inu Kmolytui, S. Daniela inu druge Molytue, skuŕi P. Truberia sloshene inu tolmazhene. [Duhovna pesem proti Turkom in vsem sovražnikom Cerkve, opominjanje k pokori in molitvi, molitev svetega Danijela ter druge molitve, ki jih je sestavil in prevedel Primož Trubar.]

Knjižica se je ohranila v enem samem izvodu v Stadtbibliothek v Schaffhausnu (Z A 151) in je privezana k izvodu *Tiga celiga katehizma* iz leta 1567 in *Abecedariju oli tablici* iz leta 1566.

Obsega 15 strani (8 listov). Natisnjena je v dvanajsterki v tiskarni Ulricha Morharta. Na zadnji strani stoji Morhartov tiskarski signet. Izšla sta reprint (1966, spremna beseda Branko Berčič) in izdaja v *Zbranih delih* 4 (2006, spremna beseda Jonatan Vinkler). Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

20. Primož Trubar (ur.): Eni psalmi, ta celi katehizmus inu tih vekših godi stare inu nove krščanske pejsni, Tübingen, 1567 (VD16 T 2101; Berčič §21)

Avtorji: Primož Trubar, Sebastijan Krelj, [Jurij Dalmatin ?], [Lukež Klinc ?], anonimni

ENI PSALMI, TA CELI CATEHIFmus, inu tih vegshih Gody, ftare inu Noue kerszhanske Peifni, od P. Truberia, S. Krelia, inu od drugih sloshene, druguzh popraulene inu pobulhane. [Psalmi, celotni katekizem in stare in nove krščanske pesmi na večje godove, ki so jih sestavili P. Trubar, S. Krelj in drugi ter v drugi izdaji popravili in izboljšali.]

Od enajstih tiskovnih pol in pol, kot jih je obsegala pesmarica v dvanajsterki (torej 184 strani, 92 listov), sta od edinega znanega izvoda ohranjeni samo dve poli (32 strani). Izvod hrani Pfarramt St. Mang v Kemptnu. Delo je natisnil Ulrich Morhart. Izšla sta reprint (1967, spremna beseda Branko Berčič) in izdaja v *Zbranih delih* 4 (2006, spremna beseda Jonatan Vinkler). Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

21. Sebastijan Krelj: Postila slovenska, Regensburg, 1567 (VD16 S 8006; Berčič §22)

POSTILLA SLOVENSKA. To ie, KARSHANSKE EVANGELISKE Predige, vèrhu vfaki Nedelŕki Evangelion fkusi létu. SA HISHNE GOSPODARIE, SHOLE, Mlade inu priprofte Lüdi. PERVI SIMSKI DEL. [Slovenska postila, to so krščanske pridige z evangelijsko tema-

²⁴ <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KJCJE8MY>.

tiko za vse nedeljske evangelije skozi leto. Za hišne gospodarje, šole, mlade in neuke ljudi. Prvi, zimski del.]

Knjiga je ohranjena v treh izvodih: doslej sta bila znana izvoda v Österreichische Nationalbibliothek na Dunaju (C. P. 2. B. 26) in v Staatliche Bibliothek v Regensburgu (Script. 1215 na novo pa smo našli izvod v Bayerische Staatsbibliothek v Münchnu (Res/4 Hom. 2074), ki je bil vpisan pod priimkom Crell. Knjiga obsega 350 strani (175 listov), v dvanajsterki jo je natisnil Johannes Burger. Besedilo je bilo delno prirejeno in ponovno izdano kot prvi del *Postile* iz leta 1578. Münchenski izvod je dostopen na spletu,²⁵ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

22. Primož Trubar (ur.): Ta celi katehismus, eni psalmi inu tih vekših godi stare inu nove krščanske pejsni, Tübingen, 1574 (VD16: /; Berčič §23)

Avtorji: Primož Trubar, Sebastijan Krelj, Jurij Dalmatin, Lukež Klinc, anonimni

TA CELI CATEHISMVS, ENI Pšalmi, inu tih vegshih Godij, ftare inu Noue kefzhanske Peifni, od P. Truberia S. Kreilia inu od drugih sloshene, tetryzh popraulene inu populshane. [Celotni katekizem, psalmi in stare in nove krščanske pesmi na večje godove, ki so jih sestavili P. Trubar, S. Krelj in drugi ter v tretji izdaji popravili in izboljšali.]

Edini znani dostopni izvod hranijo v Universitätsbibliothek v Tübingenu (Gi 377. 8° R), omenja se tudi izvod iz Kemptna (Pfarramt St. Mang), kjer pa knjige že dolgo ni več. Knjiga obsega 192 strani (96 listov). Natisnjena je v dvanajsterki v tiskarni Georga Gruppenbacha. Kritična izdaja je bila objavljena v *Zbranih delih* 4 (2006, uredil in spremno besedo napisal Jonatan Vinkler), delo pa je dostopno tudi na spletu.²⁶ Prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

23. Primož Trubar (ur.): Tri duhovske pejsni, Tübingen, 1575 (VD16: /; Berčič §25)

Avtorji: Primož Trubar, Jurij Dalmatin, Janž Schweiger

Try Duhouske peifsni. VTI ENI, IE TE CERQVE BOSHYE SVPER NEE SOVRASHIKE, TOSHba inu Molitou, Vti drugi inu tetry, fe vuzhi inu prau od prida inu dobrute Criftufeuga Goriuftanena inu hoiena Vnebeffa. Od Primosha Truberia, vnega vnuuizhni dolgi teshki bolefní sloshene. PER TIM SO ENI PSALmi inu ena Boshizhna peiffen, od Iuria Dalmatina inu Iansha Shvvageria, tolmazheni. [Tri duhovne pesmi. V prvi je tožba in molitev božje cerkve proti njenim sovražnikom, druga in tretja učita in pripovedujeta o koristi in dobroti Kristusovega vstajenja in vnebohoda. Njim so dodani psalmi in božična pesem, ki sta jih prevedla Jurij Dalmatin in Janž Schweiger.]

Knjižica ima 33 strani (17 listov). Natisnil jo je Georg Gruppenbach v Tübingenu. Ohranjena sta dva izvoda: hranijo jo v Universitätsbibliothek v Tübingenu (Gi 377. 8° R)

²⁵ <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb00025089>.

²⁶ http://idb.ub.uni-tuebingen.de/diglit/Gi377_1.

in v Österreichische Nationalbibliothek na Dunaju (396.057.A.M.). Med izvodoma je pomembna razlika: tübingenskemu izvodu manjka zadnja pesem (in s tem zadnja pola z zgolj dvema listoma, ki sta tudi drugače označena [z](namesto s črkami)), kar v povezavi z naslovom, ki te pesmi ne omenja, dopušča možnost, da se je zadnja Trubarjeva pesem uporabljala (tudi?) kot letak, torej samostojen tisk brez naslovne strani. V prid temu govori tudi to, da zadnja pesem pred Trubarjevo nima svoje kustode, ki jo imajo sicer vse druge strani. Izšla sta faksimile (1997, spremna beseda Mihael Glavan) in izdaja v *Zbranih delih* 4 (2006, spremna beseda Jonatan Vinkler). Oba ohranjena izvoda sta dostopna na spletu,²⁷ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

24. Primož Trubar: Katehismus z dvejma izlagama, Tübingen, 1575 (VD16 T 2109; Berčič §26)

CATEHISMVS SDVEIMA ISLAGAMA. ENA PRIDIGA OD STAROfti te praeu inu kriue Vere, Kerfzhouane, Mashouane, zheftzhena tih Suetnikou, od Cerkounih inu domazhjih Boshyh slushbi, Is S. Pifma, ftarih Cronik inu Vuzhenikou vkupe sbrana. Ta mahina Agenda, Otrozhie Molitue, skuŕi Primosha Truberia. [Katekizem z dvema razlagama. Pridiga o starosti prave in krive vere, krščevanju, maševanju, češčenju svetnikov, cerkvenih in domačih božjih službah, zložena na podlagi Svetega pisma, starih kronik in učenjakov. Kratki obrednik, otroške molitve. Napisal Primož Trubar.]

Ohranjenih je sedem izvodov knjige, od katerih niso vsi popolni. Hranijo ga v Österreichische Nationalbibliothek na Dunaju (15.410–A), v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani (97935, poškodovan in fragmentarno ohranjen izvod), v Universitätsbibliothek v Gradcu, v Pfarramt St. Mang v Kemptnu, v The British Library v Londonu (C. 110. b. 6.), v Stadtbibliothek v Winterthuru (c 707/1) in v knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti v Zagrebu (R-1430). Znana, a izgubljena ste še dva izvoda: v Berlinu (Deutsche Staatsbibliothek) in Gießenu (Universitätsbibliothek). Knjiga obsega 534 strani (268 listov). Natisnjena je v dvanajsterki v tiskarni Georga Gruppenbacha. Izšla sta faksimile (1996, spremna beseda Mihael Glavan) in izdaja v *Zbranih delih* 2 (spremna beseda Fanika Krajnc Vrečko). Izvod z Dunaja je dosegljiv tudi na spletu,²⁸ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

25. Jurij Dalmatin: Jezus Sirah, Ljubljana, 1575 (Berčič §27)

JESVS SIRAH. ALI NEGOVE BVquice (Latinski ECCLESIASTICVS.) sa vŕe shlaht Ludy, sufēb sa Kerfzhanske hishne Ozhete inu Matere, vflouenski Iesik stolmazhene, sueiftu pregledane, inu s' red enim kratkim nuznim regishtrom, sdai peruizh Drukane. [Jezus Sirah ali njegove knjižice (v latinščini imenovane Ecclesiasticus), namenjene vsem ljudem, zlasti krščanskim hišnim očetom in materam, prevedene v slovenščino, natančno pregledane in v prvo natisnjene skupaj s kratkim in uporabnim kazalom.]

Knjiga je ohranjena v štirih izvodih, od katerih na novo našli izvod z rokopisnimi jezikovnimi popravki v Universitäts- und Landesbibliothek pri Technische Universität

²⁷ https://digital.onb.ac.at/RepViewer/viewer.faces?doc=DTL_4442595&order=1&view=SINGLE, http://idb.ub.uni-tuebingen.de/opedigi/Gi377_3#tab=info&p=2.

²⁸ <https://onb.digital/result/103052E4>.

v Darmstadtu (V 794) in (sicer na začetku in koncu nepopoln) izvod, ki ga hrani Staatliche Bibliothek v Regensburgu (999 Script. 5). Izvod, ki ga hrani Österreichische Nationalbibliothek na Dunaju (14.852--A) je ohranjen v celoti, nekaj strani pa manjka v izvodu, ki ga hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani (R 0 19147). En izvod naj bi hranili tudi v Herzog-August-Bibliothek v Wolfenbüttlu.²⁹ Knjiga obsega 253 strani (128 listov), v dvanajsterki jo je natisnil Janž Mandelc. Knjiga je bila v revidirani obliki vključena že v izdajo Dalmatinove *Biblije* (1584). Pozneje je izšla dvakrat v reprintu (1974, spremna beseda Branko Reisp; 2006, v zbirki *Biblia Slavica* s knjigo komentarjev). Dunajski in ljubljanski izvod sta dosegljiva na spletu,³⁰ prav tako fragmentarni regensburški,³¹ prepis besedila je dostopen v Korpusu 16.

Podatki o knjigah iz obdobja med letoma 1576 in 1603 bodo sledili v članku v naslednji številki revije.

LITERATURA

- Kozma AHAČIČ, 2007: *Zgodovina misli o jeziku in književnosti: protestantizem*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Kozma AHAČIČ, 2013: Nova odkritja o slovenski protestantiki. *Slavistična revija* 61/4. 543–55.
- Kozma AHAČIČ, 2021: *Stati inu obstati: Prvih petdeset slovenskih knjig*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Josip BADALIČ, 1959: *Jugoslavica usque ad annum MDC. Bibliographie der südslawischen Frühdrucke*. Baden-Baden.
- Branko BERČIČ, 1968: Das slowenische Wort in den Drucken des 16. Jahrhunderts. *Abhandlungen über die slowenische Reformation*. München: Rudolf Trofenik. 152–268.
- Anja DULAR, 2002: *Živeti od knjig: zgodovina knjigotrštva na Kranjskem do začetka 19. stoletja*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije (Knjižnica Kronike, časopisa za slovensko krajevno zgodovino, 7).
- Theodor ELZE, 1894b: *Die slowenischen protestantischen Ritual-, Streit-, Lehr- und Bekenntnisschriften des XVI. Jahrhunderts*. Venedig.
- Theodor ELZE, 1896: *Die slowenischen protestantischen Druckschriften des XVI. Jahrhunderts*. Venedig.
- Mihael GLAVAN, 1999: Vergerijeva dela v zbirki protestantik v NUK in drugih evropskih knjižnicah. *Acta Histriae* VIII/2. 173–90.
- Mihael GLAVAN, 2008. Reprinti in faksimili Trubarjevih del. *Kraji in ljudje v Trubarjevi fari: zbornik ob 500 letnici rojstva Primoža Trubarja*. Škocjan pri Turjaku: Kulturno društvo Škocjan. 119–36.

²⁹ Berčič 1968, Reisp 1974.

³⁰ <https://onb.digital/result/104A6F99> in <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KMPN8XHI>.

³¹ <https://reader.digitale-sammlungen.de/resolve/display/bsb11302253.html>.

- France KIDRIČ, 1924: Bohoričev Elementale Labacense cum Nomenclatura. Časopis za jezik, književnost in zgodovino *IV*. 128–30.
- Korpus 16 = Korpus 16: Korpus besedil slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja, različica 1.0. Ljubljana, 2019. [Na spletu](#).
- Janez LOGAR, 1932: Krelj, Sebastijan (1538–1567). *Slovenska biografija*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. [Na spletu](#). Izvirna objava v: *Slovenski biografski leksikon: 4. zv. Kocen–Lužar*. Ljubljana: Zadružna gospodarska banka.
- Vatroslav OBLAK, 1894: Protestantske postile v slovenskem prevodu. *Letopis Matice slovenske za leto 1894*. Ljubljana: Slovenska matica. 202–19.
- Branko REISP, 1974: Prva v Ljubljani natisnjena slovenska knjiga. Jurij Dalmatin: Jezus Sirah. Ljubljana: Mladinska knjiga. III–XVIII.
- Mirko RUPEL, 1962: *Primož Trubar: življenje in delo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Walter ŠMID, 1904: Über Entstehung und Herausgabe der Bibel Dalmatins. Ljubljana: Buchdruckerei Kleinmayr & Bamberg.
- Jonatan VINKLER, 2006: Trden grad je naš Gospod. *Zbrana dela Primoža Trubarja IV*. Ljubljana: Rokus. 501–84.
- Rolf VORNDRAN, 1977: *Südslawische Reformationsdrucke in der Universitätsbibliothek Tübingen*. Tübingen: Mohr.
- Edvard VREČKO (ur. in prev.), 2011: *Primož Trubar: Nemški spisi 1550–1581*. Ljubljana: Pedagoški inštitut (Zbrana dela Primoža Trubarja, XI).
- Christoph WEISMANN, 1972: Die Slowenische Kirchenordnung Primus Trubers von 1564: ein Beitrag zur Bibliographie der südslawischen Reformationsdrucke. *Gutenberg-Jahrbuch* 47. Wiesbaden: Harrasowitz. 197–210.
- Christoph WEISMANN, Ulrich-Dieter OPPITZ, 2014: Die Slowenische Kirchenordnung von 1564 – ein neu gefundenes Exemplar. *Gutenberg-Jahrbuch* 89. 185–88.
- Zbrana dela = Primož TRUBAR, 2002–[2018]: *Zbrana dela Primoža Trubarja I–[XIV]*. (Ur. Igor Grdina, Jonatan Vinkler, Fanika Vrečko Krajnc, Edvard Vrečko, Maja Šetinc, Blaž Javornik). Ljubljana: Rokus, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar (do 2009); Pedagoški inštitut (od 2011).

SUMMARY

This article (the first in a series of two) provides an overview of the status quo of known and documented copies of individual works by Slovenian Protestant writers created between 1550 and 1575. Every work is introduced by the following information: the name of its author, its conventional Slovenian title, and the year of its publication. This is followed by the reference to the work used in the online list VD 16 (*Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des 16. Jahrhunderts*) and, after a semicolon, the reference to the work's description in the overview by Branko Berčič (1968). The work's original title is provided in a smaller font (along with the titles of books that could conditionally be considered independent bibliographic units) along with an interlingual translation in the contemporary Slovenian standard language. Information on all the locations the work is held includes the name of the library, the city, and the shelf mark, so that even readers that do not speak Slovenian can identify

individual copies. If any copies are not found in previous overviews, this is indicated. A brief description of the work's size is provided along with the number of printed copies (if known).

Listed after this are all the facsimiles, reprints, study editions, and online editions, as well as websites where photos of the work are available.

The essential purpose of this article is to stimulate further documentation of copies of works already known, along with the potential discovery of any of the following three works by Slovenian Protestant writers that are currently considered lost: the two-part *Elementale Labacense* and *Nomenclatura trium linguarum, Latinae, Germanicae et Sclavonicae* by Adam Bohorič from the 1570s; *Formula concordiae* by Primož Trubar from 1581; and the Catholic catechism *Compendium catechismi catholici in Slavonica lingua* by Lenart Pachernecker from 1574.